

PRINCIPALELE MOMENTE ALE RĂZBOIULUI RECE PE CONTINENTUL EUROPEAN

THE MAIN MOMENTS OF THE COLD WAR ON THE EUROPEAN CONTINENT

General de brigadă (r) conf. univ. dr. Vasile CREȚ*
Colonel (r) prof. univ. dr. Benone ANDRONIC**

Rezumat: Al Doilea Război Mondial nu se încheiase când Polonia a provocat prăbușirea Alianței din timpul războiului, anunțând începutul confruntării între Vest și Est, între democrație și comunism. Vestul nu a fost capabil să înțeleagă că, Rusia sovietică reprezenta principiul totalitarist acaparator în lumea postbelică și că nu va înceta să-și promoveze tendința ocupării de noi teritorii în care să-și impună voința. Pe măsură ce timpul se scurgea până la capitularea Germaniei naziste, sovieticii își arătau clar intențiile ostile față de Aliați și dorința lor de a-și extinde influența în Europa, dacă era cu putință, până la Atlantic. Iată cum totalitarismul (comunismul), cu ajutorul Angliei și Statelor Unite ale Americii, va fi impus de sovietici în Centrul și Estul Europei și cea mai mare parte a Balcanilor, contrar voinței popoarelor din această parte a Europei.

Se poate spune că Războiul Rece a început după Conferința de la Ialta din martie 1945, datorită lăcomiei lui Stalin de a jefui bogățiile popoarelor Europene. Intențiile expansioniste ale sovieticilor (export de democrație populară) va duce la divizarea continentului European.

Acestui expansionism de revoluție populară nu i se puteau opune decât Statele Unite ale Americii, mai întâi printr-un ajutor economic, așa cum a fost Planul Marshall pentru statele Europene, apoi experți civili și militari, precum și protecție militară multifuncțională pentru celelalte state vizate de sprijinul sovietic.

Cuvinte cheie: război mondial; evenimente premergătoare; neînțelegeri între marile puteri ale Alianței; jocul perfid al Rusiei; Război rece.

---

* Conferențiar universitar la Universitatea din Oradea,

** Profesor universitar, membru corespondent al Academiei Oamenilor de Științe din România. email: benoneandronic@yahoo.com

Abstract: *World War II had not ended when Poland caused the collapse of the Alliance made during the war, announcing the beginning of the confrontation between West and East, between democracy and communism. The West was not able to understand that Soviet Russia was the embodiment of the dominant totalitarian principle in the post-war world and that it would not cease to promote its tendency to occupy new territories in which to impose its will. As time went by, until the capitulation of Nazi Germany, the Soviets made clear their hostile intentions toward the Allies and their desire to extend their influence in Europe, if possible, up to the Atlantic. This is how totalitarianism (communism), with the help of England and the United States, would be imposed by the Soviets in Central and Eastern Europe and most of the Balkans, contrary to the will of the peoples of this part of Europe.*

It can be said that the Cold War began after the Yalta Conference in March 1945, due to Stalin's greed to plunder the riches of the peoples of Europe. The expansionist intentions of the Soviets (export of popular democracy) would lead to the division of the European continent.

This expansionism of popular revolution could only be opposed by the United States, first through economic aid, as was the Marshall Plan for European states, then by providing civilian and military experts, as well as multifunctional military protection for the other states which might have received Soviet support.

Keywords: *World War; preliminary events; misunderstandings between the great powers of the Alliance; Russia's treacherous game; Cold War.*

Introducere

Una din tezele clasice ale marxismului cere ca orice revoluție, în afara celei comuniste, să poarte în cuprinsul ei pe cea care îi va succeda. Se poate spune acest lucru cu atât mai mult despre războaie. Cel din 1939 - 1945, nu se terminase atunci când semnele celui următor reîncepuse. De Gaulle a fost unul dintre primii care presimțise acest lucru. *Războiul este acum definitiv câștigat*, declară el, în seara atacului de la Pearl Harbor, iar Col. Passy*, șeful serviciilor de informații spunea că, „Viitorul ne rezervă două etape: prima va fi salvarea Germaniei de către Aliți; cât privește a doua, mă tem ca nu cumva ea să fie un mare război între ruși și americani!”¹; un război pe care, după părerea noastră, doar armele nucleare l-au împiedicat să izbucnească. Aceste arme au dus la o cursă a înarmării, cu cheltuieli din cele mai costisitoare.

---

* Andre de Wavrin, alias Colonel André Passy, a fost un ofițer francez în serviciile de informații ale forțelor în timpul celui De-Al Doilea Război Mondial.

¹ Craig R. Whitney, “Andre de Wavrin, 87, ‘Col. Passy’ of Resistance Fame, Dies,” *The New York Times*, December 22, 1998.

Războiul Rece avea să producă, înainte chiar de terminarea celei mai mari conflagrații mondiale, confruntări politice și ideologice, tensiuni și o stare de nesiguranță la nivel mondial, între țările vestice cu democrații liberale, care și-au creat Organizația Atlanticului de Nord și cele estice cu democrații populare, impuse de sovietici și care, la rândul lor, vor face parte din Pactul Tratatului de la Varșovia.

1. Evenimente premergătoare începutului Războiului Rece

După zdrobirea insurecției de la Varșovia, care a izbucnit la 1 august 1944, și ofensiva generală sovietică în Balcani, la 9 octombrie, Churchill, la întâlnirea cu Stalin de la Moscova,² îi propune acestuia din urmă o preponderență a influenței Rusiei de 90% în România, 10% în Grecia, 50% în Iugoslavia și Ungaria, 75% în Bulgaria; iar pentru occidentali (Marea Britanie și Statele Unite) diferențele până la 100%.; procentaje asupra cărora Stalin și-a dat acordul.

A doua zi între miniștrii de externe ale celor două state avea să se angajeze o adevărată târguială ajungându-se la următoarele procentaje pentru Rusia: 90% în România, 80% în Ungaria și Bulgaria, 60% în Iugoslavia, 10% în Grecia. Era un prim semn că Rusia urmărea extinderea influenței asupra centrului și estului Europei.

Reglementând astfel era nesocotită Carta Atlanticului, ai cărei semnatori erau atât unul și celălalt, și care garanta statelor dreptul de a dispune liber de ele însele, Churchill și Stalin vor ajunge la reglementarea problemei frontierelor Poloniei, în prezența lui Mikolajczyk* și ai colaboratorilor săi. Încă de la prima întâlnire cu Stalin și primul ministru, la 13 octombrie, în prezența ambasadorului american Averell Harriman, șeful guvernului polonez va declara că linia Curzon fusese acceptată la Teheran drept o linie de demarcație și nu o frontieră definitivă și că cedarea Lvovului Rusiei nu poate fi acceptată. El aprecia că i-ar fi mai ușor

---

² Acordul de procentaj, cunoscut și ca „Documentul obraznic”, a fost o înțelegere între dictatorul sovietic Iosif Stalin și prim-ministrul britanic Winston Churchill privind împărțirea Europei de sud - est în sfere de influență în timpul celei de-a Patra Conferințe de la Moscova, în anul 1944, disponibil la www.unitischimbam.ro > Articole > Articole > File de Istorie, accesat la 09.04.2020.

* Stanisław Mikołajczyk a fost prim-ministru al guvernului polonez în exil la Londra în timpul celui De-Al Doilea Război Mondial, iar mai târziu viceprim-ministru în Polonia postbelică până în 1947.

să obțină acordul colegilor săi de la Londra dacă ajungea să se înțeleagă cu Bierut** asupra unei formule guvernamentale satisfăcătoare.

Pe 17 octombrie Stalin îi va cere lui Churchill majoritatea pentru membrii Comitetului comunist de la Lublin, cerere refuzată de acesta spunându-i că „dacă Mikolajczyk nu obține egalitate de voturi, plus locul său, lumea occidentală va refuza să creadă că operațiunea fusese făcută cu bună credință și că guvernul polonez era independent”.³ De această dată Stalin va ceda, iar Churchill va declara că se poate înregistra un important progres în convorbirile asupra Poloniei, însă nu va mai rămânea nimic din acest important progres, deoarece, cu tot efortul diplomatic al occidentului, rușii își vor împune voința în Polonia prin transformarea Comitetului de la Lublin în guvern provizoriu.

Un alt eveniment care va duce la neînțelegeri între Aliați a fost Grecia, care cunoștea evenimente nu mai puțin dramatice, dar care evoluau spre satisfacția lui Churchill.

Pentru a o păstra în zona de influență britanică, Churchill după încheierea, ciudatului târg cu Stalin, a respectat, cel puțin pentru un anumit timp, angajamentul luat în ceea ce privește Grecia, lăsându-i, pe englezi să-i masacreze pe partizanii din Armata Populară Greacă de Eliberare (E.L.A.S.) care, conduși de către comuniștii greci, își asiguraseră după retragerea germană controlul cvasitotalității țării. După ce au refuzat să accepte dezarmarea trupelor lor, așa cum le dăduse ordin generalul Scobie**, comandantul șef al grupului expediționar britanic, șefii acesteia vor părăsi guvernul, iar la 3 decembrie 1944, *duminica sângeroasă*, primul ministru, așa cum avea să comenteze în *Memoriile sale*, îi va telegrafia generalului „*Trebuie să păstrăm și să dominăm Atena. Ar fi pentru dumneata un lucru deosebit să ajungi la acest rezultat fără vărsare de sânge, dacă este posibil, dar și cu vărsare de sânge, dacă este inevitabil... Nu ezitați să acționați ca și cum v-ați găsi într-un oraș cucerit, în care s-ar declanșa o revoltă locală,*” iar ambasadorului său îi va telegrafia că

** Bolesław Bierut, fost agent NKVD și un lider comunist polonez, ce a deținut printre altele și funcția de președinte al Poloniei după ocuparea țării de către sovietici, la sfârșitul celui De - Al Doilea Război Mondial.

³ History: The Cold War: Chapter 2 - Pearson Schools and FE, disponibil la www.pearsonschoolsandfecolleges.co.uk, accesat la 12.04.2020.

***Lt. - gl. Sir Ronald MacKenzie Scobie, comandant al Diviziei 70 Infanterie și mai târziu al Corpului III armată.

Papandreu, șeful guvernului regal, „trebuia să se conformeze instrucțiunilor lui Scobie în tot ceea ce privea ordinea și securitatea publică. Aceste lucruri, nu trebuie să se facă pe jumătate”.⁴ În acest mod, englezii vor impune regelui să se dea în lături în favoarea arhiepiscopului Damaskinos, care odată numit regent va desemna ca prim - ministru pe un republican convins, generalul Plastiras. La 6 ianuarie 1944, E.L.A.S. va ordona retragerea generală, iar pe data de 13, va ordona încetarea focului și se încheia un acord.

Acest succes presupunea în schimb abandonarea restului Balcanilor influenței sovietice.

Va urma Conferința de la Ialta care va fi marcată de o încercare a occidentalilor de a repune în discuție împărțirea sferelor de influență pe continentul european, pe care o configura pe teren înaintarea trupelor sovietice și pe care o consacrase, anticipat, pe hârtie, acordul Stalin - Churchill, precum și faptul că nici un acord nu intervenise între Aliați pe tema soartei care urma să fie rezervată Germaniei.

Pe 4 februarie 1945, la Ialta, cele trei mari puteri; U.R.S.S., Statele Unite și Marea Britanie, vor cădea de acord, mai întâi, asupra înființării unui nou organism al democrației universale, Organizația Națiunilor Unite, fondată pe principiul suveranității egale a tuturor statelor pașnice și, în special, asupra modului de constituire și funcționare a două din organismele principale, Consiliul de Securitate, ce urma să primească responsabilitatea principală pentru menținerea păcii și securității internaționale, cu cinci membri permanenți, printre care Franța și China, și șase membri nepermanenți și Adunarea Generală, deschisă tuturor statelor ce vor adera la acest nou sistem mondial de securitate.

Conferința începea promițător prin *Declarația privind Europa eliberată*, care prevedea, în mod expres că cei Trei Mari „vor ajuta, de comun acord, popoarele statelor europene eliberate sau foștii sateliți ai Axei acolo unde, potrivit aprecierii lor, situația ar fi cerut-o... să formeze guverne provizorii, larg reprezentative, implicând toate elementele democratice, care se vor angaja să constituie, cât mai curând posibil, prin alegeri libere, guverne răspunzând dorinței popoarelor; să faciliteze, acolo unde se va dovedi necesar, procesul unor asemenea alegeri. Textul dispunea, de asemenea, ca ... atunci când cei Trei vor aprecia că o

---

⁴ Paul Johnson, *O istorie a lumii moderne, 1920 - 2000*, Editura Humanitas, București, 2014, pp. 424 - 425.

asemenea acțiune se impunea, ei vor stabili imediat un mecanism corespunzător pentru ca să fie aplicat ansamblului obligațiilor enunțate în această declarație”.⁵

Stalin dorea însă să se adauge declarației o frază potrivit căreia cei Trei vor susține conducătorii politici care au luat parte activă la lupta contra invadatorilor germani. El a resimțit astfel, nevoia de a-i aminti lui Churchill, de acordul lor din luna octombrie 1944, privind zonele de influență și *că nu avea de ce să se teamă că acest amendament s-ar aplica Greciei și că ar fi foarte periculos ca primul ministru să permită altor forțe, decât cele britanice, să intre în această țară*. Dacă accepta să facă o excepție la principiile democratice în favoarea Angliei, era evident că o făcea întrucât conta în mod serios să fie răsplătit în țările în care Churchill îi recunoscuse o influență predominantă.

Cea mai lungă și mai anevoioasă discuție a conferinței a fost cea referitoare la Polonia.

La Teheran, președintele S.U.A. Franklin Delano Roosevelt și Churchill admiseseră principiul liniei Curzon, care desparte populațiile poloneză, de cea ucraineană și bielorusă, dar insistaseră ca orașul Lvov să rămână polonez. Ei se vor declara acum gata să-l sacrifice făcând o concesie sovieticilor în această direcție.

În ceea ce privește frontiera cu Germania, Stalin, care în conferințele precedente nu păruse să bănuiască că ar exista două Neisse, va propune ca aceasta să se stabilească pe cel mai occidental dintre cele două râuri și pe Oder. Churchill va considera că asta era prea mult, Roosevelt îl va susține și nu se vor pune de acord.

Însă, mai mult decât linia frontierelor, occidentali erau interesați să știe cine va governa Polonia. Este ceea ce va declara Churchill la 6 februarie 1945. *Marea Britanic*, va spune el *n-are absolut nici un interes material. Noi am scos sabia doar pentru onoare, pentru a ajuta Polonia să reziste brutalei agresiuni a lui Hitler și noi nu am putea accepta niciodată soluții care nu ar lăsa-o liberă, independentă și suverană. A cerut ca, în așteptarea alegerilor generale și libere, să fie creat un guvern sau un organism guvernamental care ar putea să fie recunoscut de către toți în Polonia*. Stalin va răspunde că pentru Rusia nu

---

⁵ 4 -11 februarie 1945. Conferința de la Ialta și consecințele sale, disponibil la historylessons.eu › events › 4-11-februarie-1945-conferinta-de-la-ialta..., accesat la 12.04.2020.

era vorba doar de „o chestiune de onoare, ci și de una de securitate, că, Comitetul de la Lublin era tot atâta de democratic ca și de Gaulle. Este esențial pentru Armata Roșie să aibă în spatele său zone perfect sigure, va conchide el, și în calitatea mea de militar nu voi sprijini decât un guvern capabil să garanteze această Securitate”.⁶

Toate acestea au fost spuse pe un asemenea ton încât Roosevelt a cerut să se ridice ședința și, în aceeași seară, i-a scris lui Stalin, propunându-i să fie invitate la Ialta diverse personalități poloneze în scopul de a discuta cu ele, și cu doi reprezentanți ai Comitetului de la Lublin, formarea unui guvern provizoriu, care ar cuprinde, fără nici un dubiu, câțiva dintre șefii polonezi aflați în exterior. În cazul în care un asemenea guvern va fi constituit, Statele Unite și, sunt sigur, și guvernul britanic vor fi gata să examineze cu dumneavoastră în ce condiții se vor desolidariza ele de guvernul de la Londra și-și vor da girul lor noului guvern provizoriu.⁷

Churchill va face puține obiecții la acest text. El știa în mod cert că, din moment ce Polonia era aproape în întregime ocupată de Armata Roșie, era imposibil să se spere mult mai mult decât o lărgire a Comitetului de la Lublin. Era, de altfel, și punctul de vedere al lui Mikolajczyk, care îl expusese, în ianuarie 1945, unor diplomați americani. Pentru englezi, problema era mai ales, de a transfera recunoașterea unei echipe de la Lublin, modificată astfel încât să nu rănească opiniile britanică și americană și să nu descurajeze loialitatea polonezilor care luptau alături de noi.⁸

La citirea scrisorii lui Roosevelt, Stalin îi va cere lui Molotov un proiect de rezoluție, potrivit căruia se considera de dorit lărgirea guvernului provizoriu polonez (acela de la Lublin, instalat de altfel la Varșovia, după eliberarea orașului) cu câțiva conducători democrați aleși din cercurile polonezilor emigrați. Acest guvern trebuia să organizeze cât mai curând posibil alegeri generale din care urmau să rezulte organismele permanente ale guvernului polonez. Cât privește o discuție la Ialta cu liderii polonezi, aceasta i se părea foarte nesigură, dată fiind dificultatea de a-i aduna așa de repede.

---

⁶ Selon Diane S. Clemens, *Yalta Conference*, World Book vol. 21, 2006, pp. 547- 550 et Pierre de Senarclens, *Yalta*, coll. Que sais-je?, PUF, 1990, pp.50 - 52.

⁷ *Ibidem*.

⁸ Apud Gherghe Buzatu, *România sub imperiul haosului (1939 - 1945)*, Studii și Documente, Centrul de Istorie a Românilor „Constantin C. Giurescu” RAO 2007, București, pp. 287 - 290.

La 9 februarie, occidentalii vor propune o formulă respectând în mai mare măsură principiile pentru care intraseră în război. Ea prevedea ca „*guvernul provizoriu polonez va fi reorganizat ca un guvern deplin reprezentativ, bazat pe toate forțele democratice ale Poloniei, inclusiv pe șefii democrați polonezi aflați în exterior, acesta urmând să procedeze, cât mai curând posibil la alegeri libere și fără piedici, pe baza votului universal și secret, toate partidele democratice având dreptul de a participa la alegeri și de a prezenta candidați*”.⁹

După o discuție interminabilă s-a căzut de acord, în cele din urmă, asupra unui text potrivit căruia guvernul provizoriu, aflat în prezent în funcțiune, va fi reorganizat pe cele mai largi baze democratice, incluzând și lideri democrați aflați peste hotare. S-a hotărât ca Molotov să se pună de acord cu ambasadorii Marii Britanii și ai Statelor Unite aflați la Moscova în legătură cu începerea unor consultări cu liderii polonezi de diverse orientări. Guvernul de uniune națională rezultat din aceste consultări să procedeze la alegeri conform formulei propuse de occidentali.

Nici asupra viitorului Germaniei nu se va ajunge la o înțelegere, deoarece cele trei mari puteri aveau, fiecare, propriile lor interese și, în acest moment Germania nu era înfrântă. Cu toate acestea s-au pus de acord să încredințeze unui comitet studierea procesului de dezmembrare a Germaniei, convenindu-se ca acest comitet să aibă în vedere oportunitatea de a-și asocia un reprezentant francez. Se va hotărî, pe de altă parte, ca o referire la dezmembrare să fie introdusă în actul de capitulare care va fi impus Germaniei, precum și atribuirea în beneficiul Franței a unei părți din zonele occidentale, deși Stalin era foarte ostil unei asemenea idei: nu voia să-l admită pe generalul de Gaulle în clubul celor Trei Mari.

Pe 11 februarie Conferința din Crimeea va lua sfârșit, cei Trei depunându-și semnăturile pe ceea ce istoria va numi de atunci încoace acordurile de la Ialta, în care se va prevedea și restituirea către U.R.S.S. a părții de sud a insulei Sahalin, reînchiderea Port - Arthurului, internaționalizarea portului vecin, de la Dairen, sub rezerva salvagărdării intereselor predominante ale U.R.S.S., exploatarea în comun, alături de China, a căilor ferate din Estul chinez și din Manciuria, în plus, a arhipelagului insulelor Kurile.

---

⁹ *Ibidem.*

În entuziasmul său Churchill va declara la 27 februarie în Camera Comunelor că, ... *Am sentimentul că rușii se simt legați prin cuvântul lor. Nici un guvern nu-și respect angajamentele mai bine decât guvernul sovietic, contractate de el, chiar dacă aceste angajamente îi sînt defavorabile. Refuz în mod absolut de a intra în discuție în privința bunei credințe a rușilor. De acest lucru atîrnă viitorul lumii. Soarta lumii ar fi întunecată dacă am ajunge la o desolidarizare între democrațiile occidentale și poporul rus.*¹⁰

Și cât de crunt se înșela neștiind că, în acel moment, Vișinski sosea în București, ducându-se direct la Palatul Regal – în fața căruia se aflau blindatele sovietice, în timp ce unitățile Armatei roșii procedau la ocuparea cartierului general al armatei și la dezarmarea forțelor române din interior – somându-l pe regele Mihai I să-l revoce pe primul ministru Rădescu și prezentându-i lista guvernului pe care Kremlinul dorea să-l vadă instalat. Cum regele nu se grăbea, el va insista din nou la 2 martie 1945, când va obține ceea ce solicitase Stalin și poporul rus¹¹. La 6 martie 1945, la București, prin dictat sovietic, era impus guvernul de largă concentrare colaboraționistă condus de „tovarășul de drum” Petru Groza, care s-a grăbit să dea unui comunist Ministerul de Interne și la fel ca în Bulgaria vecină, un val de arestări s-a abătut curând împotriva oamenilor politici ce nu erau pe placul comuniștilor¹².

Demersurile repetate ale Londrei și Washingtonului nu vor schimba nimic. Churchill mărturisește de altfel, în *Memoriile* sale, că era, împiedicat să protesteze, în virtutea acordului asupra zonelor de influență pe care îl semnase în luna octombrie 1944. Roosevelt, care era departe de a fi legat prin acest acord, aprecia că Ialta l-a pus în cauză și a cerut constituirea la București a unei comisii tripartite, însărcinate cu aplicarea declarației asupra Europei eliberate. Kremlinul însă va respinge această sugestie în numele unor necesități militare.¹³

¹⁰ Apud Grigore Gafencu, *Journal*, vol. II, *Mai 1944 - Iunie 1946*, BCU Cluj, Central University Library Cluj, pp. 333 - 335.

¹¹ *Ibidem*, pp. 335 - 336.

¹² Vladinir Tismăneanu, „Despre Ialta și compromisuri în politică”, *Contributors.ro.*, disponibil la <https://www.contributors.ro/despre-ialta-%c8%99i-compromisuri-in-politica/>, accesat la 16.04.2020.

¹³ „Memoriile lui Churchill inflamează exilul românesc”, *Historia*, disponibil la www.historia.ro › [memoriile-lui-churchill-inflameaza-exilul-romanesc](http://www.historia.ro/memoriile-lui-churchill-inflameaza-exilul-romanesc), accesat la 18.04.2020.

În Polonia nu exista nici un acord privind zonele de influență, ci numai un angajament al celor trei puteri de a ajuta la lărgirea Comitetului de la Lublin, pentru a-i permite să procedeze cât mai rapid posibil la alegeri libere. Și aici Kremlinul își va impune reaua-vointă în aplicarea acestui angajament. La Ialta, Stalin obținuse esențialul din ceea ce urmărea de luni întregi; să facă din grupul de la Lublin nucleul viitorului guvern. După întoarcerea occidentalilor acasă, el va recuza numele conducătorilor pe, care aceștia îi propuseseră să facă parte din noul guvern și se va opune chiar trimerii la Varșovia a unor observatori aliați, sub pretextul că, polonezii ar vedea în aceasta o insultă adusă demnității lor naționale.

Sâcâindu-l cu telegrame pe Roosevelt pentru a-l convinge să întreprindă fără întârziere o acțiune comună pe lângă Stalin, Churchill îi scria la 13 martie 1945: *Polonia și-a pierdut frontiera. Trebuie oare acum să-și piardă și libertatea? Aceasta este problema pe care va trebui, fără îndoială, să o dezbaterem aici, în Parlament și în public. Nu vreau să dezvălui o divergență între guvernul Marii Britanii și guvernul Statelor Unite, dar voi fi în modul cel mai sigur silit să precizez că ne aflăm în prezența unui imens eșec, a unei prăbușiri complete a ceea ce fusese convenit la Ialta, dar că noi britanicii nu dispunem de forța dorită pentru a împinge lucrurile mai departe, că noi am atins limita posibilităților noastre de acțiune.*¹⁴

În timp ce avea loc acest schimb de telegrame între Londra și Washington, Molotov arăta o totală intransigență în convorbirile sale cu ambasadorii occidentali. Și atunci când aceștia vor refuza să atribuie guvernului de la Lublin, înainte de a se semna un acord privind condițiile lărgirii lui, locul rezervat Poloniei la Conferința constitutivă a O.N.U., care trebuia să se deschidă la 25 aprilie la San Francisco, Molotov va face cunoscut că el însuși nu va participa la această conferință.

Roosevelt s-a lăsat convins până la urmă să se adreseze direct lui Stalin. La 1 aprilie, el va trimite o telegramă în care îi scria că orice soluție care va duce la perpetuarea abia deghizată a actualului regim de la Varșovia ar fi inacceptabilă și ar determina poporul Statelor Unite să considere acordul de la Ialta drept un eșec.

---

¹⁴ Territorial changes of Poland immediately after World War II, disponibil la ...en.wikipedia.org › wiki › Territorial_change..., accesat la 21.04.2020.

Stalin va răspunde că este de acord și va anunța că își va retrage obiecțiile sale privind participarea lui Mikolajczyk la convorbirile de la Moscova, dacă acesta, care criticase deciziile de la Ialta, le aproba în mod expres și se pronunța în favoarea relațiilor prietenești între Polonia și U.R.S.S. La 11 aprilie 1945, Roosevelt îi telegrafiază lui Churchill pentru a-l invita la realizarea unui studiu comun privind prima măsură ce trebuia să fie luată pentru a-i răspunde lui Stalin.

2. Începutul Războiului Rece. Cortina de fier

La 12 aprilie 1945, orice idee, enunțată de altfel de Stalin, la o eventuală dezmembrare a dispărut din actul prin care, la 5 iunie 1945, comandanții supremi, francez, american, britanic și sovietic, constatând dispariția oricărui guvern central, vor declara că își asumă autoritatea supremă în privința Germaniei, angajându-se să restabilească, grație unui ajutor economic, condiții de viață decente pentru populație.

Stettinius*, secretar de stat, scria în primul său raport pentru noul președinte**: *De la Conferința de la Ialta, guvernul sovietic a adoptat o atitudine rigidă și intransigentă aproape în toate problemele majore care au intervenit în relațiile noastre.*¹⁵

A urmat apoi dispariția principalilor șefi ai armatei secrete și ai partidelor politice necomuniste poloneze, în total 16. Rușii le propuseseră convorbiri amicale în vederea coordonării acțiunii lor cu aceea a Armatei roșii și le eliberaseră, în consecință, permise de liberă trecere pentru a se duce la întâlnirea de la periferia Varșoviei. A doua zi, aveau să se trezească în închisoare la Moscova. Lui Molotov îi vor trebui șase săptămâni să recunoască că fuseseră arestați, iar la 2 iunie 1945, 13 dintre ei vor fi condamnați la pedepse cu închisoare pentru activități antisovietice.¹⁶

---

* Edward Stettinius, Jr. a fost un politician american, Secretar de Stat al Statelor Unite între 1944 - 1945.

** Franklin Delano Roosevelt a decedat la 12 aprilie 1945, în locul lui fiind desemnat președinte al S.U.A., Harry Truman.

¹⁵ The Abortive American Loan to Russia and the Origins ..., disponibil la www.jstor.org › stable, accesat la 26.04.2020.

¹⁶ Zbigniew Stypulkowski, invitation to Moscow. Londra, 1951, p.67; El a fost condamnat de sovietici în infamul proces al celor șaisprezece, în 1945.

La 14 aprilie, Truman îi va scrie lui Stalin pentru a-i sugera să invite la Moscova un anumit număr de conducători polonezi, a căror listă o dădea, pentru a discuta constituirea unui nou guvern. Adăugase că Statele Unite nu s-au opus niciodată ca reprezentanții Comitetului de la Lublin să joace în aceste convorbiri un rol predominant, dar susținea că nimic din acordurile de la Ialta nu dădea acestui comitet cel mai mic drept de veto în legătură cu numele personalităților care urmau să fie consultate.

În ceea ce îl privește, Churchill îl va convinge pe Mikolajczyk să facă o declarație prin care recunoștea că o prietenie strânsă și durabilă cu Rusia trebuie să constituie piatra unghiulară a politicii poloneze și că el accepta toate deciziile de la Ialta.

Stalin voia într-adevăr să ridice interdicția pe care o pronunțase până atunci contra lui Mikolajczyk. Această concesie va părea totuși cu atât mai puțin semnificativă cu cât, în același moment, Vișinski făcea cunoscut ambasadorilor aliați că opinia publică cerea cu insistență un tratat de asistență mutuală între U.R.S.S. și guvernul provizoriu polonez, fără a se mai aștepta lărgirea acestuia și, în consecință, recunoașterea sa de către occidentali.

Înainte de a-1 primi pe Molotov, care își anunțase vizita la Washington, în preziua deschiderii conferinței de la San Francisco, Truman va avea o lungă întrevedere cu ambasadorul său la Moscova. Harriman va exprima opinia că se confruntau cu o invazie barbară a Europei și că anumite elemente din anturajul lui Stalin luau dorința de colaborare drept un semn de slăbiciune. După părerea sa, rușii nu aveau intenția să rupă relațiile cu Statele Unite și se putea deci, fără a fi confrunțați cu riscuri serioase, să se manifeste fermitate față de ei de fiecare dată când era vorba de probleme importante.

Truman îl va întrerupe pentru a-i spune că tocmai aceasta era și intenția lui. Înainte de a se despărți, Harriman îi va spune *ad litteram*: *Vă spun foarte sincer, una din rațiunile care m-au făcut să revin precipitat la Washington a fost teama că dumneavoastră nu veți înțelege, așa cum l-am văzut pe Roosevelt înțelegând, că Stalin este pe cale să nu-și mai respecte angajamentele... Mă simt foarte ușurat să descopăr că vedem situația exact cu aceiași ochi*¹⁷.

---

¹⁷ How The Harriman Gang Started The Cold War - stan van houcke; Webster G. Tarpley, Ph.D., october 1995, disponibil la stanvanhoucke.blogspot.com › 2020/05 › ho..., accesat la 02.05.2020.

Lui Molotov, după ce îi spusese că spera în posibilitatea menținerii relațiilor stabilite cu U.R.S.S. de către Roosevelt și că avea intenția de a respecta angajamentele asumate de către predecesorul său, Truman îi va face cunoscut că problema poloneză devenise pentru poporul american un simbol al dezvoltării viitoare a relațiilor internaționale. Rusul se va rezuma la generalități și se va conveni să se revadă a doua zi, când Truman îi va vorbi brutal, potrivit propriilor sale cuvinte, și îi va remite un mesaj pentru Stalin, în care prevenea guvernul sovietic că *dacă se dovedea imposibil să se pună în aplicare hotărârea de la Ialta privind Polonia, încrederea în alianța celor trei guverne va primi o lovitură foarte dură. Nimeni nu mi-a vorbit încă pe acest ton*, îi va spune Molotov. *Onorați-vă angajamentele și nimeni nu vă va mai vorbi astfel* îi va răspunde Truman¹⁸. Nu era vorba încă de războiul rece; era însă deja limbajul său. În nici un caz nu mai era vorba de cel folosit de către Roosevelt.

Stalin va fi tot atât de puțin sensibil la această somație cât fusese cu o lună mai devreme sensibil la amabilități. În răspunsul său din 24 aprilie, el declara că nu încearcă să știe dacă guvernele instalate în Belgia sau în Grecia erau sau nu reprezentative și cerea, în consecință, americanilor și britanicilor să renunțe de a impune exigențele lor Poloniei, țară a cărei soartă interesa în primul rând securitatea U.R.S.S. În concluzie, el propunea să se adopte exemplul iugoslav ca model pentru Polonia.

Exemplul este cel din 7 martie 1945, când la Belgrad, fusese constituit un guvern de uniune națională ce cuprindea 28 de membri, din care 23 aparțineau mișcării de partizani și doar 5 altor formațiuni. Toate posturile cheie erau în mâna comuniștilor. Conducerea statului era provizoriu încredințată unui număr de trei regenți, a căror desemnare regele nu o va confirma decât constrâns și forțat. La 17 aprilie, tânărul suveran, care a încercat în zadar să-l convingă pe Churchill să suspende executarea acordurilor din iunie 1944, în special, prevederea care încredința parlamentului de partizani, grija de a elabora legea electorală, i-a adresat acestuia o scrisoare pentru a-i atrage atenția asupra tratatului de asistență mutuală care tocmai fusese încheiat între Belgrad și Moscova. Iugoslavia, scria el, nu poate urma o politică de strânsă colaborare numai cu una din cele trei mari națiuni, care doresc să-i stabilească și să-i asigure rolul său în Europa de mâine. El denunța, cu aceeași ocazie, dispariția oricărei libertăți a presei și a celei de asociere.

---

¹⁸ Hary S. Truman, *Memoirs*, 2 vol., New York, 1955 - 1956, vol. I, pp.81 - 82.

Ne aflăm evident departe de acea împărțire a zonelor de influență la egalitate, pe care Churchill și Stalin o conveniseră la Moscova în octombrie 1944.

Nu este nimic surprinzător că, în aceste condiții, într-un lung mesaj, adresat lui Stalin, datat 29 aprilie 1945, și redactat pe un ton deosebit de solemn, Churchill a respins orice referire la Iugoslavia atunci când era vorba de soluționarea problemei poloneze, continuând: *La urma urmei, noi am acceptat punctul dumneavoastră de vedere, la începutul anului 1944, în mare parte grație inițiativei mele personale, adoptând frontiera ruso - poloneză pe care o doreați. Apreciem că dumneavoastră trebuie să faceți acum primul pas pentru a apropia punctele noastre de vedere în ceea ce privește cealaltă jumătate a politicii pe care ați adoptat-o în același timp cu noi: crearea unei Polonii suverane, independente și libere, cu condiția ca ea să aibă o atitudine prietenească față de Rusia... Vă rog, Stalin, prietene nu subestimați divergențele de vederi care sunt pe cale să se nască în legătură cu probleme pe care le puteți considera de interes minor pentru noi, dar care sunt simbolul modului în care democrațiile de limbă engleză concep existența*¹⁹. Stalin va răspunde, la 5 mai, afirmând că o asemenea atitudine excludea posibilitatea de a ajunge la o înțelegere în problema poloneză.

A doua zi, Churchill, care între timp sugerase lui Truman o nouă întâlnire în Trei, îi va telegrafia pentru a-i cere ca trupele engleze și americane să se mențină ferm pe pozițiile pe care le ocupaseră deja sau pe care erau în curs să le ocupe în Iugoslavia, în Austria, în Cehoslovacia, pe principalul front american în centru și pe frontul britanic până la Lübeck, în Danemarca inclusiv, până ce va fi arătat clar sovieticilor tot ceea ce ne stă în putere să le oferim sau să le refuzăm. Revenind în mod insistent asupra acestei chestiuni, într-o telegramă adresată lui Truman, datată 12 mai, el îi scria printre altele: *O cortină de fier s-a lăsat peste frontul lor: (sovietic). Nu știm nimic din ceea ce se petrece în spatele ei. Pare foarte probabil că ansamblul regiunilor situate la est de linia Lübeck - Triest - Corfu va fi în curând în mâinile lor. Trebuie adăugate aici vastele teritorii cucerite de către armatele americane între Eisenach și Elba care, presupun, vor fi ocupate de către, ruși în câteva săptămâni, când trupele dumneavoastră se vor retrage... Din acest moment, curând, rușilor le*

---

¹⁹ 1945 - Marxists Internet Archive, disponibil la www.marxists.org > works > correspondence, accesat la 06.05.2020.

va fi posibil să avanseze, dacă o vor voi, până la țărmurile Mării Nordului și ale Atlanticului. Este fără îndoială vital să se ajungă acum la o înțelegere cu Rusia sau să evaluăm care este stadiul relațiilor cu ea, înainte de a slăbi de moarte armatele noastre sau de a le replia în zonele de ocupație. Numai o întâlnire personală ne poate permite să ajungem la așa ceva.²⁰

Cu ocazia vizitei din 5 martie 1946, Churchill, cu ocazia susținerii unei prelegeri la Universitatea Westminster din Fulton, Missouri, intitulată *Cum s-a născut „Cortina de Fier”*, el va afirma „Se ivește acum o ocazie clară și minunată pentru cele două țări ale noastre, a o respinge sau a nu profita de ea ne-ar face să ne expunem, timp îndelungat, reproșurilor posterității... Epoca de piatră ar putea să revină pe aripile strălucitoare ale științei... Luați seama, v-o spun: timpul s-ar putea să fie scurt.

De la Stettin, în Baltica, la Trieste, în Adriatică, o cortină de fier s-a lăsat peste continent. În spatele acestei linii se află toate capitalele vechilor state din Europa Centrală și Răsăriteană. Varșovia, Berlin, Praga, Viena, Budapesta, Belgrad, București și Sofia, toate aceste orașe faimoase și populațiile din jurul lor se află în ceea ce eu trebuie să numesc sfera sovietică; și toate se află, într-o formă sau alta, nu numai sub influență sovietică, ci și sub un control foarte strict de la Moscova și, în multe cazuri, în creștere. Atena singură – Grecia, cu splendorile sale nemuritoare – este liberă să-și decidă viitorul în cadrul unor alegeri aflate sub observație britanică, americană și franceză. Guvernul polonez, dominat de ruși, a fost încurajat să comită abuzuri enorme și greșite asupra Germaniei, iar acum are loc expulzarea în masă a milioane de germani, la o scară dureroasă și de neimaginat. Partidele comuniste, care erau extrem de modeste în toate aceste state răsăritene ale Europei, au fost aduse la putere în ciuda numărului redus al membrilor lor și încearcă, prin orice mijloace, să obțină un control totalitar. Guvernele polițienești prevalează în aproape toate cazurile și, până în prezent, cu excepția Cehoslovaciei, nu există democrație reală”²¹

În timpul celui de Al Doilea Război Mondial, primele utilizări ale sintagmei aparține ministrului român de externe, Grigore Gafencu, care într-o

²⁰ Churchill and the Cold War: Why did Churchill make his ..., disponibil la www.churchillarchiveforschools.com › themes, accesat la 06.05.2020.

²¹ Winston Churchill, 5 martie 1946: Cum s-a născut „Cortina de fier”, disponibil la www.historia.ro › secțiune › general › articol › winston-churchill-5-m..., accesat la 12.03.2020.

telegramă trimisă lui Winston Churchill în ziua de 2 iulie 1944, după ocuparea Basarabiei și Bucovinei de Nord de către Sovietici afirma: „*O cortină de fier s-a prăbușit de-a curmezișul țării noastre și nu mai reușim să prindem nicio știre despre ce se întâmplă dincolo*”²².

În ziua de 23 februarie 1945, când trupele sovietice înaintau în Estul Germaniei, ministrul german al propagandei, Joseph Goebbels, apoi ziua de 2 mai ministrul de externe Lutz Schwerin von Krosigk vor vorbi la radio *Großdeutscher Rundfunk* de o „*cortină de fier care înaintază inexorabil spre Vest*”²³.

3. Momentele semnificative ale Războiului Rece.

O dată cu prăbușirea frontului german în Franța, Churchill va cere crearea unui nou front pentru a opri înaintarea Rusiei sovietice, devenită un pericol mortal pentru lumea liberă, preconizând un marș forțat al Aliaților spre Berlin și Praga, pentru a contracara influența rusă. La 4 septembrie 1944, Montgomery*, comandantul șef britanic, i-a cerut lui Eisenhower mijloacele necesare pentru efectuarea unei străpungeri în direcția Berlin și pentru a termina războiul. Proiectul nu s-a materializat, ca de altfel și cel conceput puțin mai târziu, privind desantarea chiar asupra Berlinului a parașutiștilor Diviziei 82 aeropurtate a generalului Gavin.

La 25 aprilie 1945, primii soldați ruși și americani se întâlneau la Torgau pe Elba. Churchill va insista pe lângă Truman ca Armata a III-a, care trecuse frontiera cehoslovacă, să înainteze până la Praga, spunându-i că nici un acord cu Moscova nu preciza cine va elibera orașul, dar nici această acțiune nu se va realiza.

Problema cea mai gravă, ce îi despărțise pe Aliați timp de trei ani, a fost în sfârșit rezolvată. La 7 iunie 1945, Harry Hopkins* părăsea Moscova, după ce încheiase cu Stalin un acord de principiu privind reorganizarea guvernului polonez. Călătoriei la Kremlin a acestuia s-a datorat întorsăturii luate la

---

²² Grégoire Gafenco, *Préliminaires de la guerre à l'Est*, Éditions Egloff et LUF, Fribourg și Paris, 1944, și „*Ultimele zile ale Europei*”, Fribourg – Paris, Egloff - LUF, 1946, p. 48.

²³ În articolul *Le Père du «Rideau de Fer»* din revista franceză *Historia*, nr. 375, februarie 1978, p.2.

* Bernard Law Montgomery a fost un feldmareșal britanic, unul dintre principalii comandanți militari britanici din timpul celui de-Al Doilea Război Mondial.

* Harry Lloyd Hopkins a fost un asistent social american în politica externă.

începuturile conferinței Națiunilor Unite de la San Francisco. Deschisă la 23 aprilie 1945, aceasta a fost marcată de mai multe confruntări între U.R.S.S. și occidentali. Molotov încercase în zadar să se atribuie locul polonez Comitetului de la Lublin.

Un element de ultimă oră a făcut ca atmosfera să devină și mai tensionată. La 8 mai, la câteva ore după capitularea Reich-ului, Truman a semnat un decret prin care s-a hotărât reducerea considerabilă a volumului livrărilor pentru Aliați făcute cu titlul de împrumut - închiriere. Administratorul ajutorului pentru exterior, a interpretat această decizie de o manieră atât de rigidă, încât unele nave au făcut cale întoarsă imediat, iar conținutul lor a fost descărcat în porturile americane.

Le era cu atât mai dificil sovieticilor să nu se alarmeze de această hotărâre, cu cât în numeroase rânduri și, în special, la Ialta ei sondaseră posibilitatea de a obține, după război, credite americane pe termen lung, pentru a-și reconstrui țara devastată, fără a fi fost vreodată descurajați. Într-o scrisoare adresată lui Roosevelt, la 1 ianuarie 1945, Morgenthau preconizase un aranjament care avea să aducă avantaje clare și pe termen lung atât Statelor Unite, cât și Rusiei. El se arăta convins că dacă americanii prezentau rușilor un plan concret privind ajutorul care urma să li se acorde acestora în perioada de reconstrucție, acest plan va contribui substanțial la aplanarea unui mare număr de dificultăți pe care America le avusese cu rușii în legătură cu problemele lor politice.

Harriman** îl lăsase pe Molotov să înțeleagă că s-ar putea deschide negocieri pe această problemă înainte de sfârșitul războiului, dar Truman suspenda brutal legea de împrumut - închiriere, fără a fi propus cea mai mică negociere asupra creditelor și înainte chiar ca să se fi încheiat operațiunile contra Japoniei, operațiuni cărora U.R.S.S. promisese să li se alăture.

În aceste condiții, nu este nimic surprinzător în faptul că problema aceasta a fost printre primele ridicate de către Stalin, atunci când acesta, primindu-l pe Harry Hopkins, în seara zilei de 27 mai, îi va spune acestuia că are impresia că atitudinea americană față de Uniunea Sovietică s-a răcit în mod sensibil odată ce înfrângerea Germaniei a părut sigură. El aprecia, că americanii nu mai au nevoie de ruși și că, dacă refuzul de a continua livrările în virtutea

---

**Averell Harriman, a fost un om politic; a ocupat funcția de secretar al comerțului sub președintele Harry S. Truman.

legii de împrumut - închiriere a fost considerat ca un mijloc de presiune merit să-i facă pe ruși mai maleabili, atunci s-a comis o eroare fundamentală.

Hopkins îi va da asigurări, afirmând că era vorba de o neînțelegere de ordin tehnic, fără nici cel mai mic substrat politic și îi va spune că, după părerea sa, poporul American aprecia că relațiile între Statele Unite și U.R.S.S. puteau să fie stabilite într-un spirit de cooperare în ciuda diferențelor de ideologie. Dar problema poloneză devenise un simbol, în sensul că, în funcție de felul în care va fi reglementată, Statele Unite se vor arăta mai mult sau mai puțin dispuse să ia parte la chestiunile internaționale în întreaga lume.

Stalin se va lansa atunci într-o lungă pledoarie în legătură cu rațiunile ce făceau indispensabil pentru U.R.S.S. ca Polonia să fie în același timp puternică și binevoitoare la adresa sa. El va jura pe toți sfinții că nu avea nici o intenție de a sovietiza această țară. Conducătorii acesteia, chiar comuniștii nu vroiau acest lucru, a spus el în esență, și altfel, *ei au dreptate, căci regimul sovietic nu este exportabil*. Polonia va trăi deci sub un regim parlamentar asemănător celui din Cehoslovacia, Belgia și Olanda. În consecință, va propune ca, în cadrul guvernului de la Varșovia, să fie atribuite patru portofolii unor personalități de pe lista înaintată de Londra și Washington.

La 21 iunie, Mikolajczyk se va duce la Moscova și se va înțelege cu liderii Comitetului de la Lublin, devenind vicepreședinte al guvernului și ministru al agriculturii. Contrar celor ce vor face în privința României, Ungariei, Austriei și Bulgariei, americanii nici măcar nu vor încerca să ceară noului guvern, drept preț al recunoașterii sale și al intrării în O.N.U., să organizeze alegerile libere prevăzute prin acordurile de la Ialta. Optsprezece luni mai târziu, comuniștii erau singurii stăpâni ai Poloniei și Mikolajczyk relua calea exilului.

În aceeași zi, 4 iunie 1945, în care îi dădea lui Truman acordul său pentru compromisul negociat de către Hopkins, Churchill îi adresa o telegramă prin care insista, încă o dată, pentru amânarea retragerii forțelor americane și britanice pe pozițiile prevăzute de acordurile interaliatate privind delimitarea zonelor de ocupație, până ce vor pune lucrurile la punct cu Stalin. Acesta îi făcuse cunoscut lui Hopkins că era gata să participe la o întâlnire în Trei în jurul lui 15 iulie la Berlin, dar Truman nu dorea să aștepte această dată. *Poziția Sovietelor era puternică*, scria el în *Memoriile sale*, și ele știau asta. *În schimb, dacă ei erau fermi în privința principiilor lor, noi puteam să fim la fel de fermi*

*în privința principiilor noastre. Or, principiul nostru era de a ne respecta angajamentele și de a cere ca ei să facă la fel.*²⁴

Pe data de 3 iulie, englezii și americanii, cărora li se vor alătura și francezii, se vor instala în ruinele a ceea ce a fost Marele Berlin. În două luni de ocupație exclusivă, Armata roșie 1-a făcut să plătească din greu prețul atrocităților comise de către Wehrmacht în Rusia: femei violate, oameni mobilizați pentru muncă, dacă nu deportați spre U.R.S.S., utilaje de toate felurile, până la instalații sanitare, cu grijă recuperate în cadrul *operațiunii Trofee*. Legea talionului se aplica Germaniei în toată duritatea ei. Ea ar fi trebuit să se considere fericită că Stalin uitase intenția sa, exprimată la Teheran, pe un ton despre care nu se va ști niciodată dacă era serios sau glumeț, de a împușca cincizeci de mii de ofițeri sau tehnicieni, astfel încât, să lichideze de-a binelea puterea militară germană.

La 11 iulie, un comandament cvadripartit își asuma administrarea orașului. Occidentalii nu și-au luat fără dificultate în posesie sectoarele care le reveneau, sovieticii refuzând să le transmită puterile lor. Generalul Clay, comandantul șef american, relatează că a fost obligat să rechiziționeze clădiri pe care fusese înălțat steagul înstelat, exact când se crăpa de ziuă, în timp ce rușii dormeau, pentru ca în fine ofițerii mareșalului Jukov să se încline în fața faptului împlinit.

În acest climat se va deschide la Potsdam, la 17 iulie 1945, cea de-a treia și ultima conferință a celor Trei Mari. În ajun, intervenise un eveniment care avea să schimbe cursul politicii mondiale. Prima bombă atomică fusese experimentată cu succes, iar o a doua era gata de utilizare și astfel, americanii încetau să mai aibă nevoie de concursul rușilor în război împotriva Japoniei. La refuzul Japoniei de a capitula necondiționat bomba atomică va fi utilizată în 9 august la Hiroshima și în 10 august la Nagasaki, forțând guvernul japonez a accepta condițiile de capitulare aliate.

Pe data de 14 august, cel De - Al Doilea Război Mondial lua sfârșit, iar trupele sovietice care la 9 august declaraseră război Japoniei erau desemnate să primească capitularea japonezilor, nu numai pe teritoriile a căror cedare era prevăzută de acordurile de la Ialta, ci și în întreaga Manciurie

---

²⁴ How The Harriman Gang Started The Cold War - stan van houcke; Webster G. Tarpley, Ph.D., october 1995, disponibil la stanvanhoucke.blogspot.com › 2020/05 › ho..., accesat la 08.05.2020.

și în Coreea, până la paralela 38. Erau astfel, create condițiile pentru cea mai sângeroasă încercare de forță a războiului zis rece.²⁵

Încă de la prima ședință, Truman va ridica cu o oarecare ardoare problema neaplicării, în România și în Bulgaria, a declarației de la Ialta privind Europa eliberată. El va propune să se studieze cel mai bun mijloc de a ajuta guvernele acestor două țări, și în același timp pe cel al Greciei, în organizarea de alegeri libere. Stalin a respins ca simple *basme* lista alcătuită de către Churchill privind dificultățile întâlnite la București și Sofia de către reprezentanții britanici și americani, care se vedeau înconjurați de o *cortină de fier*. Neîndoielnic, expresia îi plăcea primului ministru. Nu s-a obținut nici un acord precis în vreuna sau alta dintre probleme, în afară de acela privind necesitatea de a încheia, cât mai repede posibil, tratatele de pace cu foștii sateliți ai Reich-ului și de a acorda reprezentanților presei aliate o libertate completă pentru a informa asupra evenimentelor care se derulau în aceste țări.

Problema poloneză va fi, o dată în plus discutată, pe larg cu această ocazie. Încă de la a doua ședință, Stalin va cere să se transfere guvernului de la Varșovia, recunoscut acum de către aliații occidentali, toate bunurile (20 de milioane de lire sterline, blocate în băncile engleze) deținute de guvernul în exil de la Londra, care continua să subziste, și trecerea sub autoritatea guvernului de la Varșovia a trupelor poloneze, în jur de 180 000 de oameni, care nu recunoșteau decât guvernul în exil. Churchill va obține un răgaz rezonabil și întreaga problemă va fi încredințată miniștrilor afacerilor străine.

La 21 iulie, va fi abordată problema frontierei orientale, lăsată în suspensie la Ialta. Sovieticii cereau ca ea să urmeze linia fluviului Oder și a râului Neisse occidental, de la Stettin la frontiera cehoslovacă. La Teheran, Roosevelt, sprijinit de Churchill, se pronunțase pentru Neisse oriental, la o depărtare de circa 200 de kilometri, dar situația pe teren se modificase. U.R.S.S. încredințase administrației guvernului de la Varșovia partea din zona sa de ocupație aflată la est de linia Oder - Neisse occidental, aproape opt milioane de germani fugind sau fiind expulzați.

Churchill va sublinia că aceste teritorii constituiau grâнарul tradițional al Germaniei și că era imposibil să-i fie smulse fără a arunca în brațele Aliaților, o masă enormă de înfometăți care trebuiau hrăniți. „*Germania a avut*

---

²⁵ Paul Johnson, *op. cit.*, pp. 418 - 419.

întotdeauna nevoie să importe alimente”, va spune Stalin. El va pretinde că polonezii s-au instalat în această zonă fără ca autoritățile sovietice să-i poată opri și că nu se mai găsea nici un german dincolo de linia Oder - Neisse. În aceste condiții, era imposibil, după părerea sa, să se revină asupra situației existente. Toate argumentele occidentalilor au fost în zadar, ca și apelurile adresate de către Churchill lui Bierut, care îl va asigura că Polonia se va dezvolta după principiile democrației occidentale.

Un alt moment semnificativ al Războiului rece avea să fie începutul erei atomice.

Până în ultima clipă, Hitler și fideli săi au dorit să creadă într-o armă minune care le-ar fi permis să răstoarne brusc situația. Această armă exista în realitate și în mare măsură datorită lor, dar în tabăra adverse și, așa cum am arătat, ea avea să fi folosită declanșând cursa armelor atomice

Truman avea acum posibilitatea a-i obliga pe ruși să se replieze în cadrul frontierelor lor. Acest atu îi va permite, fără prea multe riscuri, o politică de rezistență hotărâtă față de înaintarea comunismului dincolo de *cortina de fier*, așa cum se stabilise de-a latul Europei în momentul capitulării Germaniei. Fără bomba atomică, este dificil a ne imagina cum ar fi rezistat țările Europei occidentale contagiunii comuniste, cum s-ar fi putut angaja din punct de vedere formal Statele Unite să le protejeze.

U.R.S.S. nu deținea secretul fisiunii, însă cercetările sovietice trebuie să fi fost deja relativ avansate la vremea Hiroshimei, întrucât ea va anunțe, în noiembrie 1947, că deține secretul fisiunii nucleare. Doi ani mai târziu Truman va face cunoscut lumii, la 23 septembrie 1949, că rușii tocmai experimentaseră o bombă atomică.²⁶

Era necesar astfel, încheierea unui acord, în cadrul Organizației Națiunilor Unite, care să prevadă: extinderea la nivelul tuturor națiunilor a schimbului de informații privind folosirea energiei atomice în scopuri pașnice; asigurarea controlului folosirii în scopuri exclusiv pașnice a energiei nucleare; eliminarea controlată a armelor de distrugere în masă, împiedicând astfel, un război nuclear, impunându-se deci constituirea unei comisii de specialitate (Comisiei pentru energie atomică), care avea să fie creată la 24 ianuarie 1946, printr-un vot unanim al Adunării Generale a O.N.U. și care își va ține prima sa ședință la 14 iunie, în același an, la New York.

---

²⁶ *Ibidem*, p. 432.

La 19 august 1946, Andrei Gromîko* va depune un proiect de tratat, vizând interzicerea folosirii energiei atomice în scopuri militare și distrugerea bombelor existente. Încălcările urmau să fie pedepsite de fiecare stat pe propriul său teritoriu, conform unei legislații adecvate, adoptate în decurs de șase luni de la intrarea în vigoare a tratatului. Era prea de tot să le ceri americanilor, chiar să-i și inviți, să renunțe la bombele lor, fără a le da, în schimb, cel mai mic drept de inspecție pe teritoriul sovietic.

4. Planul Marshall și Crearea Cominformului a constituit un alt moment important al Războiului rece.

Americani vor trage rapid învățăminte din eșecul conferinței de la Moscova (decembrie 1945), când vor înțelege că rușii erau net hotărâți să exploateze situația în care se găsea o Europă fără apărare pentru a propaga comunismul. *Era evident că de acum înainte, scria ambasadorul Bedell Smith, nici un efort din lume nu ne va permite să identificăm o bază de acord cu rușii în problema germană. Germania ori era divizată, ori cădea sub dominația economică și politică a rușilor... Trebuia ca zonele occidentale să fie asociate efectiv și fără întârziere puterilor vest - europene prin acorduri economice și, poate, în viitor, prin acorduri politice*²⁷. La 25 aprilie 1947, Marshall, va da instrucțiuni generalului Lucius Clay să accelereze edificarea bi - zonei și sporirea producției industriale. O lună mai târziu, un embrion de putere politică se va constitui la Frankfurt. Acesta cuprindea un comitet executiv, compus dintr-un reprezentant al fiecărui land și un consiliu economic legislativ, cei 52 de membri ai acestuia fiind aleși.

La 6 iunie, primii miniștri ai landurilor occidentale se reuneau pentru ultima oară la München cu colegii lor din zona sovietică. Aceștia vor trânti ușa după respingerea propunerii lor de a înscrie pe ordinea de zi crearea unui guvern central provizoriu. Peste numai câteva zile, o comisie economică centrală era creată la rândul ei în Est, în timp ce anglo - americanii autorizau recrutarea în Vest a unei *poliții industriale* germane. *O Europă bine organizată și prosperă*, preciza la 11 iulie 1947, o directivă a comitetului

* Andrei Gromîko a fost un politician și diplomat sovietic, ministru al Afacerilor Externe a URSS între anii 1957 - 1985.

²⁷ The US Army in the Occupation of Berlin, 1945-1949, disponibil la history.army.mil/html/books/cmhPub_45-4-1, accesat la 10.05. 2020.

întrunit al șefilor de state majore americane, *presupune contribuția economică a unei Germanii productive și stabile.*

În iulie 1944, Conferința de la Bretton Woods întrunită la invitația Statelor Unite, crează două instituții: Banca Mondială și Fondul Monetar, deschise Rusiei Sovietice, ca, de altfel, tuturor celorlalți membri ai coaliției antihitleriste. În ceea ce o privește pe Rusia fuseseră clauze speciale, care i-ar fi permis în mod practic să beneficieze de un credit de un miliard și jumătate de dolari, asigurați în cea mai mare măsură prin contribuția americană, fără o altă obligație decât aceea de a furniza anumite statistici. Reprezentanții săi au refuzat să apeleze la acel credit, probabil din dorința de a nu-și pierde principiile intrând într-un sistem de gândire capitalist și să atenteze la securitatea națională furnizând informațiile cerute privind valoarea rezervelor de aur sau circulația fiduciară.

În cei doi ani care vor urma după încheierea războiului, Statele Unite vor cheltui în total 15 miliarde de dolari pentru refacerea țărilor eliberate. Cu tot acest efort devenise clar în 1947, că aceste sume fantastice erau însă insuficiente, iar problemele lor economice erau, din ce în ce, mai severe. Convingerea sa era că nici un minut nu era de pierdut pentru a găsi mijlocul de a redresa Europa. Ce mijloc? Bani, în primul rând, în mod evident. Dar nu era suficient. Fondurile erau înghețate fără ca să se știe ce se întâmpla cu ele, fără ca să apară cea mai mică speranță de stabilizare. Trebuia, o idee nouă, iar aceasta a venit de la Marshall*, iar ideea a fost planul care i-a imortalizat numele și care a înțeles interesul de a favoriza unitatea economică a Europei.

Harry Truman va scrie în *Memoriile sale*: *Dacă națiunile bătrânului continent s-ar lăsa convinse să caute rezolvarea în comun a problemelor economice ale unei Europe considerată ca un scop, în loc să le fragmenteze în limitele prea stricte ale fiecărei țări, ajutorul Statelor Unite ar fi mult mai eficace și forțele acestei mari comunități, reînsănătoșită, mult mai bine susținute.*²⁸

La 5 iunie 1947, secretarul de stat, George Marshall, va pronunța la Universitatea Harvard, cu ocazia zilei de înmânare a diplomelor de absolvire, că „*Statele Unite vor face tot ce va sta în puterea lor pentru a ajuta lumea să-și*

---

* George Marshall, diplomat și politician american, șef de stat major al armatelor americane în perioada celui de - Al Doilea Război Mondial.

²⁸ Harry S. Truman, *op. cit.*, p. 84.

redobândească sănătatea economică, fără de care nu există nici stabilitate politică, nici pace. El i-a chemat pe europeni să se înțeleagă pentru a-și defini nevoile. Nu ar fi nici convenabil, nici eficace, ca acest guvern să încerce să stabilească unilateral un program destinat să pună pe picioare Europa din punct de vedere economic. Aceasta este treaba europenilor. Inițiativa trebuie să vină din Europa. Rolul acestei țări ar trebui să consiste în a furniza un ajutor prielnic pentru elaborarea unui program european și, în consecință, să sprijine acest program în cea mai mare măsură posibilă²⁹.

Marshall avea să afirme că planul nu exclude pe nimeni. *Nu luptăm contra nici unei țări, spunea el, contra nici unei doctrine, singurii noștri dușmani se numesc foamea și mizeria, adăugind doar: Guvernele, partidele politice și grupările care încearcă să perpetueze mizeria pentru a o exploata în scopuri politice sau de altă natură se vor lovi de opoziția Statelor Unite³⁰.*

Reacțiile europene vor fi imediat favorabile, și se vor pune de acord propunând organizarea în 12 iulie 1947, în capitala Franței a unei conferințe reunind toate țările interesate, inclusiv U.R.S.S.

Europa de Est și U.R.S.S. ar fi putut profita de pe urma Planului Marshall, conceput pentru întreaga Europă nu numai pentru țările din Occident. Rusia n-a vrut să aparțină Planului Marshall, etichetându-l drept „imperialism economic american”, considerând că acceptarea planului ar fi condus la desprinderea de U.R.S.S. a țărilor ei satelite și la pierderea avantajelor politice și strategice dobândite de Kremlin în Europa Centrală și de Est. Ca atare le-a interzis să participe.

Planul Marshall a dat posibilitatea țărilor europene să coopereze, din nou, în chestiuni economice și politice; a făcut posibilă achiziționarea de bunuri de investiții plătind cu valutele lor depreciate după război; a reușit să izoleze influența socialistă din Europa de Vest.

Astfel, Planul Marshall a devenit un program dedicat exclusiv Europei Occidentale și, este de subliniat, că acest plan a făcut ca procesul de împărțire a lumii să devină definitiv. Din luna iulie 1947, datează cu adevărat ruptura Europei: pe de o parte, clienții Americii, pe de altă parte, sateliții U.R.S.S.

²⁹ Dean Acheson, *Present at the Creation*, New York, 1969, p. 234.

³⁰ Planul Marshall - o poveste de succes, disponibil la www.dw.com › planul-marshall-o-poveste-de-succes, accesat la 15.05.2020.

Din această lună climatul internațional avea să se deterioreze rapid și tot acum avea să apară doctrina diplomației americane: îngrădirea (*containment*).

Autorul doctrinei, George Kennan, în anul precedent al Conferinței de la Paris, în calitate de consilier al ambasadei de la Moscova ajungea la următoarea concluzie: *Ne aflăm în fața unei forțe politice fanatic convinsă că nu poate exista un „modus vivendi” permanent cu Statele Unite, că este de dorit și necesar să se rupă echilibrul interior al societății noastre și să fie distrus modul nostru tradițional de viață, să se submineze autoritatea statului nostru în lume, altfel, existând riscul de a vedea iremediabil compromisă securitatea puterii sovietice.* Reluând esențialul analizei scria: *Este clar că elementul principal al întregii politici a Statelor Unite față de U.R.S.S. trebuie să fie o, acțiune de îngrădire pe termen lung, realizată cu răbdare, dar cu fermitate și cu vigilență, față de tendințele expansioniste ale Rusiei... pentru a opune rușilor o contra - forță indestructibilă în orice chestiune în care vor da semne ale voinței lor de a impieta asupra intereselor unei lumi pașnice și stabile... Să presupunem, scria el, că lumea occidentală găsește forța și resursele necesare pentru a ține în frâu puterea sovietică pe parcursul unei perioade de 10 până la 15 ani. Ce ar însemna aceasta pentru Rusia însăși?... O politică externă înțeleaptă și suplă poate convinge pe stăpânii de la Kremlin că țelul lor major este ușuratic și peste puterea lor și că agățându-se de acesta n-au nici o certitudine că vor da de cap propriilor lor dificultăți și dileme. Cine poate spune cu siguranță că lumina, vie care se răspândește de la Kremlin asupra popoarelor nemulțumite ale lumii occidentale nu este puternica strălucire a unei constelații deja în declin?... Mai există posibilitatea ca puterea sovietică să poarte în ea germenul propriei sale decăderi.³¹*

Replica Rusiei nu s-a lăsat așteptată și la 5 octombrie, reprezentanții a opt partide comuniste europene, printr-un comunicat anunța că participanții, luând în considerare serioasele *inconveniente* pe care le comporta în situația din acel moment *absența contactelor între partidele comuniste*, hotărâseră să creeze un *birou de informații comun*, cu sediul la Belgrad, *Cominformul*, pentru a organiza *schimbul de experiență?* și, în caz de necesitate, *coordonarea activității partidelor comuniste, pe baza liberului consimțământ.* Ei vor afirma

---

³¹ George F. Kennan, *Memoirs 1925 - 1950*, pp. 354 - 356.

că lumea va fi împărțită în două lagăre: *lagărul imperialist și antidemocratic, care are drept scop esențial stabilirea dominației mondiale a imperialismului american și zdrobirea democrației și, pe de altă parte, lagărul anti-imperialist și democratic, al cărui scop esențial este acela de a submina, imperialismul, a întări democrația, a lichida rămășițele fascismului.*³²

În acest timp, în țările Europei răsăritime, ocupate de Rusia și sub stricta lor supraveghere, puterea va fi preluată de comuniști și se va instala *dictatura proletară*.

În sectorul sovietic al Berlinului se va reuni la 7 decembrie 1947, un *Congres al poporului pentru unitate și o pace echitabilă*, ai cărui membrii fuseseră desemnați de ocupantul sovietic și nu aleși, congres ce afirma „dorințele națiunii germane”, care va constitui un organism, alături de comisia economică centrală, creată în luna iunie, un fel de parlament consultative, care 18 luni mai târziu, va declara Republica Democrată Germană.

La 19 decembrie, Departamentul de Stat anunța că, pe viitor, U.R.S.S. nu va mai primi utilaje cu titlu de reparații, livrările respective urmând să fie dirijate exclusiv spre țările din Vest.

Blocada Berlinului avea să fie considerată una din primele crize majore internaționale ale Războiului Rece.

Conferința de la Potsdam, din 17 iulie la 2 august 1945, consacrată soartei Europei postbelice, avea să aducă o înțelegere între Puterile Aliate, împărțind Germania învinsă în patru zone de ocupație întărind, astfel, principiile Conferinței de la Ialta și împărțind Berlinul în patru zone, denumite, apoi, Berlinul de Est și Berlinul de Vest. Sectoarele francez, american și britanic constituiau o enclavă în zona de ocupație sovietică și, prin urmare, un punct de acumulare a tensiunilor corespunzătoare prăbușirii alianței occidentale cu Uniunea Sovietică din timpul războiului.

---

³² Lecția de istorie – Înființarea Cominformului - Lecția de istorie, disponibil la www.facebook.com > LectiaIstorie > photos > lectia-de-istorie-infiinta..., accesat la 20.05.2020.

Blocada Berlinului (24 iunie 1948 - 11 mai 1949) a fost, marcată de momentul când Rusia a blocat accesul rutier și feroviar către Berlinul de Vest (Figura 1).

La 24 iunie 1948, ora 6 dimineața, sub pretextul efectuării de reparații pe podurile Elbei, rușii opresc circulația pe autostradă, calea ferată și canalele care leagă Berlinul de Germania de Vest.

Figura 1. Blocada Berlinului, podul aerian

La 26 iunie, Truman va hotărî să procedeze la aprovizionarea orașului pe calea aerului, până avea să se găsească o *soluție diplomatică*. Două zile mai târziu 150 de avioane vor ateriza pe aerodromul Tempelhof, cu 400 de tone de alimente: 30% din nevoile cotidiene ale orașului asediat. Rușii, care nu credeau în succesul podului aerian, nu vor încerca în nici un moment să intercepteze aparatele americane și britanice.

La 30 iunie, municipalitatea care sperase să salveze unitatea Berlinului făcea apel la toți oamenii, oricare ar fi fost opiniile lor, să condamne crima gravă contra umanității de care rușii se făcuseră responsabili impunând blocada Berlinului.³³

La 3 iulie, comandanții occidentali se vor duce la Sokolovski*. Acesta va declara că *dificultățile tehnice* care împiedicau traficul între Berlin și Germania de Vest vor subzista atâta timp cât Washingtonul, Londra și Parisul nu vor renunța la proiectul de creare a unui guvern al tri-zonei. În fapt, Stalin credea că a găsit mijlocul de a-i împiedica pe aliați să-și realizeze planurile în Vest sau să facă să dispară acest avanpost de la Berlin.

³³ Apud Paul Johnson, *op. cit.*, pp. 430 - 431.

Truman avea să se înțeleagă cu Londra și Parisul pentru un demers comun al celor trei ambasadori de pe lângă Stalin, pentru a găsi o rezolvare diplomatică și astfel, acesta îi va primi, la 2 august, pe cei trei diplomați. La afirmația reprezentantului Statelor Unite cum că orice negociere era exclusă atâta timp cât va dura blocada, Stalin va răspunde că nu avea deloc intenția să constrângă pe occidentali să părăsească Berlinul, *înainte de toate*, va spune el, *noi suntem încă aliați*.

După o discuție asupra reformei monetare și asupra bazelor juridice ale prezenței occidentale în vechea capitală germană, el va propune introducerea mărcii din zona sovietică în Berlinul de Vest, simultan cu ridicarea restricțiilor asupra transporturilor și retragerea mărcii occidentale. El înceta deci să facă o condiție prealabilă din anularea hotărârilor de la Londra privind constituirea unui guvern vest - german. Afirmațiile lui vor fi spulberate de Molotov, care înțelegea să mențină toate restricțiile anterioare ale blocadei totale și refuza să dea cea mai mică asigurare în privința controlului circulației fiduciare la Berlin. Dat fiind faptul că impasul persista, ei vor cere o nouă audiență la Stalin, care îi va primi la 23 august și care va promite că toate restricțiile vor fi suprimate. Și de această dată Sokolovski va ignora complet acordul de principiu încheiat la Moscova, prevenind că, în împrejurimile Berlinului urmau să se desfășoare manevre aeriene sovietice și că aviatorii săi vor fi, în mod sigur, obligați să folosească culoarele de acces, nici o convenție neinterzicând utilizarea lor.

Ambasadorii vor încerca în zadar să-l revadă pe Stalin: plecase în vacanță.

În fața eșecului tentativelor de a ajunge la un acord negociat cu U.R.S.S., Statele Unite vor sesiza Consiliul de Securitate al O.N.U.; membri nepermanenți ai acestuia vor căuta o soluție de conciliere, dar Vișinski va opune vetoul său, la 22 octombrie, proiectului pe care aceștia îl elaboraseră, pentru că el nu lega neapărat ridicarea blocadei de introducerea mărcii răsăritene în sectoarele occidentale.

La 13 noiembrie, președintele Adunării Generale, și secretarul general al O.N.U., invitau conducătorii marilor națiuni să angajeze, fără întârziere, convorbiri pentru a rezolva problema Berlinului, dar apelul lor va rămâne fără efect. Cu toate acestea podul aerian va continua făcând față cerințelor, ducând, în fiecare zi, 4000 de tone de mărfuri la Berlin, iar viața economică era reorganizată în vechea capitală.

La începutul anului 1949, rușii își recunosc eșecul. Trebuiau să bată în retragere fără a-și pierde prea mult din prestigiu. Stalin va declara că ridicarea restricțiilor impuse occidentalilor în domeniul transportului nu va întâmpina dificultăți dacă contramăsurile luate de țările din Vest erau suspendate în același timp și dacă crearea unui stat vest - german era amânată până la o nouă reuniune a miniștrilor afacerilor străine.

La 4 mai, un comunicat anunța lumii că blocada va fi ridicată începând cu data de 12. Podul aerian nu va fi oprit totuși decât câteva luni mai târziu.

La 8 mai 1949, Consiliul parlamentar de la Bonn va adopta constituția Republicii Federale a Germaniei, iar opt zile mai târziu, un Congres al poporului, dominat în întregime de comuniști, adopta, la rândul său, constituția Republicii Democratice Germane.

În S.U.A. se puna problema adoptării de către Congres a unei rezoluții în favoarea *asocierii Statelor Unite, pe căi constituționale, la măsuri regionale sau colective, bazate pe un ajutor individual sau mutual, efectiv și continuu* a statelor liberal democratice din Europa și din America de Nord, și, astfel la 4 aprilie 1949, la Washington, 12 state* vor înființa *Organizația Tratatului Atlanticului de Nord*, care stabilea că un atac armat contra unuia dintre semnatarii săi ar echivala cu un atac contra teritoriului tuturor și obliga fiecare din părțile contractante să acorde victimei o asistență a cărei natură nu era precizată. În ciuda unor oarecări temeri, din dezbaterile de la capitoliu asupra ratificării avea să reiasă în evidență că tipul de asistență la care se gândeau Statele Unite era militar.

Reacția Moscovei la semnarea pactului de la Washington va fi de o extremă violență verbală. Astfel, Ministerul Afacerilor Externe sovietic declara că acesta avea un *caracter manifest agresiv* și că el contravenea atât acordurilor de la Potsdam, cât și tratatelor anglo și franco - rus și, astfel, șase ani mai târziu, la 14 mai 1955, la Varșovia, în Polonia, va lua ființă pactul numit în mod oficial Tratatul de prietenie, cooperare și asistență mutuală, cunoscut și sub numele de

---

* Vasili Danilovici Sokolovski mareșal al Uniunii Sovietice, comandant al grupului de forțe sovietice și șef al administrației militare sovietice din Germania.

** Statele fondatoare: Belgia, Canada, Danemarca, Franța, Islanda, Italia, Luxemburg, Norvegia, Portugalia, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, Statele Unite ale Americii și Țările de Jos.

Tratatul de la Varșovia*, o alianță militară a țărilor din Europa Centrală și de Est, precum și a Republicilor Sovietice Socialiste. Principalul obiectiv al pactului de la Varșovia era de a asigura securitatea imperiului sovietic și obediența statelor-statelit. Astfel, clauza cheie a tratatului asigura controlul Moscovei asupra Europei de Est, acordându-i acesteia dreptul de a-și păstra trupele staționate pe teritoriul „aliaților” săi. Tratatul urma să rămână în vigoare timp de 20 de ani sau până la semnarea unui pact de securitate Est - Vest.

Nimeni n-ar fi îndrăznit totuși să-și imagineze că pozițiile celor două blocuri militare în Europa erau stabilizate pentru o lungă perioadă. Pentru un timp, Asia avea să fie aceea în care se vor desfășura bătăliile cele mai mari și mai sângeroase ale Război rece.

Concluzii

La nivel global, 44 de ani de Război Rece, a fost un conflict la scară mondială, o perioadă de confruntări ideologice între țările Blocului Răsăritean și cele din Blocul Apusean, având drept cauze efortul Rusiei Sovietice de a răspândi ideologia comunismului (democrația de tip popular - dictatorial) la nivel global și dorința Statelor Unite ale Americii de a menține libertatea statelor cu o democrație de tip liberal.

Țărilor satelit ale Rusiei Sovietice li s-au impus de către aceasta, prin forță, regimul comunist, ceea ce a avut ca rezultat scoaterea lor din rândul națiunilor democratice și condamnarea acestora la un grad scăzut de dezvoltare economico - socială, favorizând instalarea dictaturii.

Fabricarea și utilizarea armei nucleare avea să ducă la declanșarea cursei înarmărilor, cu repercusiuni serioase asupra cheltuielilor militare ale celor două blocuri militare și apariția, inițială, a celor două mari puteri nucleare și apoi la înarmarea și a altor țări din Blocul Apusean, și nu numai, cu arma nucleară.

În toate evenimentele care au dus la apariția și desfășurarea Războiului Rece s-a putut vedea jocul, perfid și ipocrit, practicat de Rusia, în relațiile cu țările occidentale, având drept urmare pierderea încrederii acestora în demersurile și acțiunile, la nivel mondial, ale Rusiei comuniste și dictatorului acesteia Stalin.

---

* Tratatul a fost semnat de Uniunea Sovietică și șapte state est-europene: Albania, Bulgaria, Cehoslovacia, Germania de Est, Ungaria, Polonia și România.

Alianța Nord - Atlantică, tratat de alianță militară, a fost înființată de Statele Unite ale Americii, care și-au luat angajamentul de a apăra democrațiile occidentale, ca urmare a pericolului de contaminare comunistă exercitat de Rusia Sovietică asupra statele vest - europene.

Rusia Sovietică, la rândul său a perceput Organizația Tratatului Nord - Atlantic drept o amenințare militară a statelor semnatare a acesteia și drept urmare, a înființat și ea Tratatul de la Varșovia al statelor din Centrul și Estul Europei, state clientelare Rusiei.

BIBLIOGRAFIE

- ACHENSON D., *Present at the Creation*, New York, 1969.
- Apud BUZATU G., *România sub imperiul haosului (1939 - 1945)*, Studii și Documente, Centrul de Istorie a Românilor „Constantin C. Giurescu” RAO 2007, București.
- Apud GAFENCU G., *Journal*, vol. II, *Mai 1944 - Iunie 1946*, BCU Cluj, Central University Library Cluj.
- CHURCHILL W., 5 martie 1946: Cum s-a născut „Cortina de fier”, disponibil la www.history.ro › secțiune › general › articol › winston-churchill-5-m..., accesat la 12.03.2020.
- GAFENCO G., *Préliminaires de la guerre à l'Est*, Éditions Egloff et LUF, Fribourg și Paris, 1944, și „*Ultimele zile ale Europei*”, Fribourg – Paris, Egloff - LUF, 1946.
- JOHNSON P., *O istorie a lumii moderne, 1920 - 2000*, Editura Humanitas, București, 2014.
- TISMĂNEANU V., „Despre Ialta și compromisuri în politică”, *Contributors.ro.*, disponibil la <https://www.contributors.ro/despre-ialta-%c8%99i-compromisuri-in-politica/>, accesat la 16.04.2020.
- TRUMAN H. S., *Memoirs*, 2 vol., New York, 1956.

- WHITNEY C. R., “Andre de Wavrin, 87, ‘Col. Passy’ of Resistance Fame, Dies,” *The New York Times*, December 22, 1998.
- ZBIGNIEW S., invitation to Moscow. Londra, 1951.
- Churchill and the Cold War: Why did Churchill make his ..., disponibil la www.churchillarchiveforschools.com › themes, accesat la 06.05.2020.
- History: The Cold War: Chapter 2 - Pearson Schools and FE, disponibil la www.pearsonschoolsandfecolleges.co.uk, accesat la 12.04.2020.
- How The Harriman Gang Started The Cold War - stan van houcke; Webster G. Tarpley, Ph.D., october 1995, disponibil la stanvanhoucke.blogspot.com › 2020/05 › ho..., accesat la 02.05.2020.
- În articolul *Le Père du «Rideau de Fer»* din revista franceză *Historia*, nr. 375, februarie 1978.
- Lecția de istorie – Înființarea Cominformului - Lecția de istorie, disponibil la www.facebook.com › Lectialstorie › photos › lecția-de-istorie-înființa..., accesat la 20.05.2020.
- Memoriile lui Churchill inflamează exilul românesc, *Historia*, disponibil la www.historia.ro › memoriile-lui-churchill-inflameaza-exilul-romanesc, accesat la 18.04. 2020.
- Planul Marshall - o poveste de succes, disponibil la www.dw.com › planul-marshall-o-poveste-de-succes, accesat la 15.05.2020.
- Selon CLEMENS D. S., *Yalta Conference*, World Book vol. 21, 2006, pp. 547- 550 et Pierre de Senarclens, *Yalta*, coll. Que sais-je?, PUF, 1990.
- Territorial changes of Poland immediately after World War II, disponibil la ...en.wikipedia.org › wiki › Territorial_change..., accesat la 21.04.2020.
- The Abortive American Loan to Russia and the Origins ..., disponibil la jstor www.jstor.org › stable, accesat la 26.04.2020.
- The US Army in the Occupation of Berlin, 1945-1949, disponibil la history.army.mil › html › books › cmhPub_45-4-1, accesat la 10.05. 2020.
- 1945 - Marxists Internet Archive, disponibil la www.marxists.org › works › correspondence, accesat la 06.05.2020.